

POSTANOWIENIE
o umorzeniu śledztwa

Dnia 21 maja 2008 r.

.....Marzena..Kusion - prokurator.....
(imię, nazwisko i stanowisko).

Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w ...Katowicach.....

w sprawie przymusowego zatrudnienia żołnierzy w kopalniach węgla kamiennego w latach 1949-1959 w ramach batalionów pracy,

tj. o przestępstwo z art. 191§1 kk w zw. z art. 2 ust.1 i art. 3 ustawy z dnia 18.12.1998r. o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni p-ko Narodowi Polskiemu,

na podstawie 17§1 pkt 7 kpk w zw. z art. 45 pkt 5 ustawy z dnia 18.12.1998r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni p-ko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 1998r. Nr 155 poz. 1016 z późn. zm.),

postanowił:

umorzyć śledztwo w sprawie:

1. zbrodni komunistycznej, stanowiącej zbrodnię p-ko ludzkości, polegającej na przekroczeniu uprawnień przez funkcjonariuszy publicznych poprzez stworzenie podstaw prawnych dla funkcjonowania systemu przymusowego zatrudnienia żołnierzy w kopalniach węgla kamiennego Górnego i Dolnego Śląska w latach 1949-1959 w ramach batalionów pracy,

tj. o przestępstwo z art. 231§1 kk i art. 191§ kk przy zast. art. 11§1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18.12.1998r. o IPN-KSZ p-ko NP.

wobec ustalenia, że postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby zostało prawomocnie zakończone (na zasadzie art17§1 pkt 7 kpk);

UZASADNIENIE

W sierpniu 2004r. do tut. Komisji wpłynęło pismo Związku Represjonowanych Politycznie Żołnierzy Górników Zarząd Okręgowy w Katowicach z wnioskiem o wszczęcie śledztwa w sprawie przymusowej pracy żołnierzy górników w zakładach wydobywczych PRL w okresie od 1949 do 1959r. Nadto w ślad za pismem przesłano listy osób pokrzywdzonych, które wyraziły gotowość złożenia zeznań w tej sprawie.

Z wcześniejszych ustaleń poczynionych w postępowaniu o sygn. S 72/01/Zk wynikało, że śledztwo w sprawie utworzenia i podtrzymywania w latach 1949-1959 w b. PRL represyjnego systemu wojskowych batalionów pracy prowadziła Wojskowa Prokuratura Okręgowa w Warszawie sygn. akt PO. Śl. 14/98. Postępowanie to zmierzało przede wszystkim do wyjaśnienia aspektów prawnych przymusowego zatrudnienia żołnierzy, bez ustalania osób pokrzywdzonych i postanowieniem z dnia 31 marca 1999r. zostało umorzone wobec śmierci sprawców.

Zgodnie z treścią art. 45 pkt 3 i 4 ustawy o IPN KŚZ p-ko NP w sprawach o zbrodnie komunistyczne wymagane jest wszechstronne wyjaśnienie okoliczności sprawy, a w szczególności ustalenie osób pokrzywdzonych. Śmierć sprawcy nie może stanowić przeszkody do realizacji tego celu. Tak więc zwrócono się do Wojskowej Prokuratury Okręgowej w Warszawie z prośbą o podjęcie umorzonego śledztwa o sygn. PO. Śl. 14/98. i przesłanie akt do tut. Komisji. Otrzymało odpowiedź, że akta przekazane zostały protokolarnie do Biura Udostępniania i Archiwizacji Dokumentów w Warszawie. Tam więc zwrócono się o nadesłanie akt. Wobec braku odpowiedzi na przesłane pismo i z uwagi na upływ 3 miesięcznego terminu dla podjęcia decyzji o biegu sprawy, postanowieniem z dnia 22 listopada 2004r. wszczęto śledztwo o przestępstwo z art. 191§1 kk w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ustawy z dnia 18.12.1998r. o Instytucie Pamięci Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni p-ko Narodowi Polskiemu.

Do postępowania tego włączono akta innych spraw toczących się z zawiadomień złożonych przez poszczególne osoby pokrzywdzone (Stanisław Majka, Franciszek Olejnik, Kazimierz Kościelniak), a dotyczące również pracy przymusowej żołnierzy.

W toku śledztwa historykowi tut. Komisji zlecono dokonanie kwerendy akt Wojskowego Korpusu Górniczego znajdujących się w Centralnym Archiwum Wojskowym

celem ustalenia podstaw prawnych wprowadzenia systemu przymusowego zatrudnienia żołnierzy i kryteriów decydujących o skierowaniu żołnierza do batalionów górniczych.

Zapoznano się nadto z opracowaniami dotyczącymi batalionów górniczych, między innymi pozycją *Z dziejów opozycji i oporu społecznego* pod redakcją Łukasza Kamińskiego, opracowaniem *Skazani bez wyroku* Komisji Historycznej Krajowego Zarządu Związku Represjonowanych Żołnierzy Górników, licznymi publikacjami prasowymi dotyczącymi omawianego zagadnienia oraz filmem Wandy Różyckiej Zborowskiej pod tytułem *Czarni Baronowie*.

W prasie zamieszczono komunikat informujący o prowadzonym śledztwie oraz wzywający osoby pokrzywdzone do zgłaszania się celem złożenia zeznań.

W sprawie w oparciu o zabezpieczone dokumenty źródłowe oraz zeznania świadków ustalono następujący stan faktyczny.

Po zakończeniu działań wojennych Polska na mocy umowy z ZSRR zobowiązana była dostarczyć wschodniemu sąsiadowi kontyngent węgla kamiennego. W tym celu do pracy w kopalniach trafiło 50 000 jeńców niemieckich. Pracowali oni od września 1945r. do czasu utworzenia NRD, kiedy to zwolniono ich z niewoli. Aby zapłacić braki w sile roboczej, rozkazem Ministra Obrony Narodowej marszałka Roli Żymierskiego już 1 października 1947r. sprawą batalionów roboczych zajęła się międzyministerialna konferencja z udziałem gen. Bordziłowskiego i gen. Góreckiego. Poszczególne resorty zgłosiły zapotrzebowanie na 60 tys. ludzi. Szef Głównego Zarządu Polityczno Wychowawczego gen. bryg. Edward Ochab w lipcu 1949r. zaproponował skierowanie do kopalń żołnierzy, którzy mieli wydobywać węgiel na potrzeby wojska. Początkowo próbowano przeprowadzić nabór ochotniczy, lecz pomimo szeroko zakrojonej akcji propagandowej zgłosiło się tylko 373 żołnierzy. W tej sytuacji gen. Ochab rozkazem nr 36 z 5 sierpnia 1949r. polecił powołać dodatkowo 4000 poborowych. Mieli oni być skierowani po przeszkoleniu bez broni do wytypowanych kopalń. Bliższe szczegóły ustalił rozkaz Ministra Obrony Narodowej nr 0169/Org. z 13 sierpnia 1949r., który mówił, że cztery sformułowane na poligonach bataliony pracy (1,2,3,4 batalion pracy) po przybyciu na Górny Śląsk podporządkowane będą Okręgowi Wojskowemu Nr 5. Kolejne bataliony pracy sformułowano w lutym 1950r. (5,6,7,8,9 batalion pracy). Wszystkie bataliony pracy utrzymywane były poza normą wojska. Koszty ich utrzymania były refundowane przez Ministerstwo Górnictwa i Energetyki. W celu zapewnienia kontroli nad funkcjonowaniem batalionów pracy rozkazem Ministra Obrony Narodowej nr 031/Org. z 18 kwietnia 1950r.

